

Osztály: 4.

Tantárgy: **Magyar nyelv és irodalom – olvasás**

Téma: **Epikus művek feldolgozása – (kortárs) mesefeldolgozás**

Tananyag: Máté Angi *Emlékfoltozók* c. meséjének feldolgozása.

Összeállította: G. Gődény Andrea, Szénási Anna

Domináns didaktikai feladat: vegyes típusú óra;

- gyakorlás (szövegfeldolgozás)
- új ismeret feldolgozása (műértelmezés).

Célok:

A tanulók legyenek képesek

- rövid, hallott szöveg jelentéstartalmának, érzelmi tartalmának megértésére, saját élmény megfogalmazására;
- a szöveg tartalmával kapcsolatos előfeltevések megfogalmazására különböző támpontok (cím, rajz, kulcsszavak) alapján, valamint az elképzelt és a megismert történet hasonló és eltérő elemeinek kiemelésére;
- a szöveg lényeges narratív elemeinek (szereplők/tulajdonságaik, hely, idő, cselekmény) és a köztük lévő összefüggéseknek, valamint a mese műfaji és nyelvi sajátosságainak azonosítására, ennek bizonyítására a szöveg használatával, szöveg-kiegészítéssel;
- különböző olvasási stratégiák használatára saját meseolvasatuk létrehozása érdekében (jóslás, lényeges részek, elemek kiemelése, belső képalkotás, következtetés, kapcsolatteremtés a szövegtartalom és a saját élmények, tapasztalatok között), valamint kreatív válaszok megalkotására (színhasználat, belső képalkotás, dramatikus tevékenységek).

Feladatok:

- A témára való ráhangolás a nyelvi kreativitás működtetésével, valamint a kreatív befogadást elősegítő módszerekkel.
- A problémaérzékenység és az önreflexió fejlesztése emlékfelidézéssel és a felidezés nehézségeiről, szerepéről való beszélgetéssel.
- A szöveg iránti kíváncsiság felkeltése és a gondolkodás aktivizálása a szöveggel kapcsolatos előfeltevések megfogalmaztatásával.
- A hallás utáni szövegbefogadás fejlesztése, esztétikai élmény nyújtása bemutató olvasással.
- A szöveg hatás megragadása színek használatával.
- Az érdeklődés fenntartása és a gondolkodás folyamatos aktivitásának biztosítása a szöveggel és egymással folytatott dialogizálással, diák-diák interakciókkal, kooperatív tevékenységekkel, élménytechnikák alkalmazásával.
- A műértelmező kompetenciák fejlesztése a szöveg globális feldolgozásával.
- A szövegértelmezés elmélyítése, a mélyebb jelentésrétegek feltárása az újraolvasások sorozatában.
- A szövegbeli tájékozódó képesség fejlesztése válogató (néma) olvasással.
- Az értelmes és kifejező olvasás fejlesztése hangos olvasással.
- Jelentésteremtés és élménymegosztás, az együttműködés fejlesztése kooperatív technikák használatával.
- Az egyéni olvasatok exteriorizálása kreatív módszerekkel.
- A személyes jelentés megragadása és az eltérő olvasatok, preferenciák felfedezése a szövegről folytatott párbeszéddel, a mese legfontosabb gondolatának kiemelésével, megosztásával.
- Az olvasmányélmények bővítése könyv- és könyvtárhasználattal.

- Próbálkozások a nyelvben megjelenő szövegtartalom más művészi formanyelv(ek)en való megjelenítésével.
- Olvasásfejlesztés kreatív írással.

Előzményóra: Az *emlékek kútja* – kamarakiállítás és reflexiója a személyes és családi, valamint az osztályemlékezet működtetésével.

Órai tevékenységek:

Kirakodóvásár – az emlékek kirakodása, az élmények „kiárúsítása”; a „kirakodóvásár” megismerése tárlatvezetéssel (tárlatvezetők és -szemlélők cserélődésével, beszélgetéssel).

Csoportalakítás a megismert emlékek, élmények közös jellege alapján a bemutatathatóság szempontjának érvényesítésével.

Csoportfórum a csoporttagok emlékeinek, élményeinek alaposabb megismerésére, megosztására.

Kupaktanács a csoportokban a csoportbeli emlékek, élmények szemléletes bemutatására, kiállítására.

Kamarakiállítás a csoportok kiállításának létrehozásával.

Prezentációk a csoportok bemutatójával.

Reflexió, értékelés az órával kapcsolatos személyes élmények megfogalmazásával, megosztásával; az emlékek, élmények rögzítésére, megőrizhetőségére tett javaslatok meghallgatásával.

Előzetes feladat: tárgyi és szellemi; személyes és családi; valamint osztálybeli / közös emlékek, élmények gyűjtése.

Előző óra végén: ötletbörze vásárra és kiállításra alkalmas tér kialakítására, konszenzus a térszervezés megvalósítására.

A két óra között: tájékozódás az eszközigényről – az eszközök biztosítása: csomagolópapír, írólap A/3-as méretben, kartonok különböző méretben, gyurmaragasztó, vastag filctollak és színes ceruzák; igény szerint interaktív tábla, laptop, hang-és mozgóképlejátszó(k) stb.

Óra előtt: térelrendezés az előző óra végén létrejött konszenzus értelmében (pl. a falak mentén elhelyezett padokból kiállító- és árusítópultok, székekkel az „árusok” és „vevők” számára, a beszélgetés lehetőségének megteremtésére).

Felkészülés a következő órára: emlék-és élményörzés..

Az óra menete	munkaforma	módszer	eszköz	idő
I. A szövegértelmezés előkészítése, ráhangolás				
I.1. A figyelem felkeltése, motiváció				
<p>Szókeresés, szótalálás</p> <p>Az <i>emlék</i> szó megtalálása összetettség- oszlop hiányzó közös előtagjának megkeresésével, az előtag (írásos) kiegészítésével.</p> <p>Táblán:</p> <p>.....képműfoszlánykönyvirattárgyérem</p>	csoportmunka	<i>megbeszélés</i>	előtaghiányos szókártyák filctoll tábla ragacs	1'
Ellenőrzés a szókártyák táblára rögzítésével, az összetett szavak (f)elolvasásával; szükség szerinti értelmezésével.	frontális	<i>megbeszélés</i>	<i>emlék</i> - előtagú összetettség- oszlop	1'
I.2. Az előzetes élmények felidézése				
Emlékkeresés és –megosztás; önreflexió				
I.2.1. Emlék- és élményfelidézés csukott szemmel – belső képalkotás: fontos, kedves emlékek keresése a tanító irányításával (utasítására).	egyéni			0,5'
I.2.2. Emlékmegosztás párokban való beszélgetéssel a felidézett emlékek elmesélésével.	páros	<i>beszélgetés</i>		1'

<p>I.2.3. (Ön)reflexió</p> <p>A tanító kérdései:</p> <p><i>Könnyű vagy nehéz volt felidézni ezeket az emlékeket? - Miért?</i></p> <p><i>Történt-e veletek már olyan, hogy elhalványult valamilyen emléketek? - Vajon miért?</i></p> <p><i>Miért maradhat meg belőlük, ami megmarad?</i></p> <p><i>Hogyan szerezhettek vissza az elhalványult emlékek? (Visszaszereshettek egyáltalán?)</i></p> <p><i>Miért akarhatja visszaszerezni valaki őket?</i></p>	frontális	megbeszélés		2'
<p>I.3. Célkitűzés</p> <p>Az emlékekről, emlékezésről szerzett tapasztalatok és az olvasandó szöveg összekapcsolásával, a mese szerzőjének és címének közlésével.</p>	frontális	közlés		0,5'
<p>I.4. A szerzővel és műveivel kapcsolatos előzetes ismeretek mozgósítása.</p> <p>A tanító kérdései:</p> <p><i>Ki hallotta már Máté Angi nevét?</i></p> <p><i>Ki olvasott tőle vagy róla valamit? (Mit?)</i></p>	frontális	megbeszélés		1'
<p>I.5. Jóslás</p>				1'
<ul style="list-style-type: none"> • 1. csop.: címjóslás + Kik lehetnek (az) emlékfoltozók? • 2. csop.: jóslás rajzok alapján (roller-utca, tölgyfa-csemete, fiú, nagymama) • 3. csop.: jóslás kulcsszavak alapján (tündérrigólányok, kisfiú, kék roller, tölgyfa, emlékfoltozás) • a szöveget esetlegesen ismerők: megfigyelőként a csoportban + címértelmezés, cím-szöveg összefüggésének átgondolása 	differenciált csoportmunka	megbeszélés	<p>rajzok</p> <p>kulcsszavak szókártyán</p>	•
<p>A jóslások meghallgatása</p>	frontális	csoport-beszámoló		1'
<p>II. Máté Angi Emlékfoltozók című meséjének sokoldalú elemzése</p>				

II.1. Ismerkedés a szöveggel	frontális	tanítói bemutatás		2'
II.2. Jelentésteremtés				
II.2.1. Spontán reakciók meghallgatása, reagálása; visszajelzés az elsődleges megértésről a hallott mese és a jóslások összevetésével A tanító kérdései: <i>Melyik csoport jóslata hasonlított leginkább az elhangzott meséhez?</i> <i>Miben hasonlítottak az eredetihez / miben tértek el az elképzelések?</i>	frontális	beszélgetés, megbeszélés		1'
II.2.2. A szöveg újraolvasása Szempont: - a szövegátvitel és a személyes olvasat megragadása színek használatával - az ismeretlen szavak és kifejezések aláhúzása	frontális, egyéni	utasítás és munkáltatás	fénymásolt szöveg (vagy olvasókönyv) színes ceruzák	3,5'
<i>Megosztás</i> a néma olvasást követően: a csoportok megbeszélik az egyéni jelöléseket; ill. kísérletet tesznek az aláhúzott szavak és kifejezések értelmezésére. (Utóbbi tevékenység során a csoportok egymás között is konzultálhatnak; szótárt használhatnak, pl. az Akadémiai Kiadó alsósok számára készült <i>Játszó társ</i> c. értelmező szótárát; de a tanítótól is segítséget kérhetnek.) <i>Lehetséges szómagyarázatok</i> pl.: porosa, fuvintásnyi stb.	csoportmunka	megbeszélés, vita	ceruza szótár	2'
<i>Az értékelés</i> a csoportokban zajló megbeszélés tanítói megfigyelésével szerzett tapasztalatok összegzésével, az értelmezések pontosításával történik.	frontális	közlés		
II.2.3. A szereplők vizsgálata, válogató olvasás 1. csoport <i>Kik a történet főszereplői?</i> <i>Kik ők tulajdonképpen? Tündérek?</i> <i>Lányok? Rigók?</i>	differenciált csoportmunka	megbeszélés, munkáltatás, közlés	a kérdéseket tartalmazó írólapok	3'

<p><i>Miből következtettek erre? Keressetek ezt igazoló mondatot, mondatokat a szövegből!</i></p> <p>2. csoport</p> <p><i>Milyennek képzelitek a lányokat? Keressetek ki és húzzatok alá a szövegből részleteket, melyekből következtethetünk a lányok kinézetére!</i></p> <p>3. csoport</p> <p><i>Milyen tulajdonságokkal jellemeznétek a szereplőket? Írjátok le ezeket a tulajdonságokat, és keressetek az olvasmányból olyan cselekedeteket, tetteket, amelyek ezeket a tulajdonságokat bizonyítják!</i></p>			szöveg		
<p>II.2.4. A csoportbeszámoló meghallgatása</p>	frontális	<i>megbeszélés, beszélgetés</i>	üres szókartyák, filctoll	a 3. csoport által elkészített szókartyák	1'
<p>II.2.5. A helyszín(ek) vizsgálata, belső képteremtés, megosztás</p> <p>A tanító kérdései, utasítása:</p> <p><i>Hol élnek a szereplők? Milyennek képzelitek a lányok házát? Hol történtek a számotokra legérdekesebb események? Melyik a legfontosabb színhely a házban a történet szempontjából?</i></p> <p><i>Milyen lehet ez a padlás? - Képzeljétek el csukott szemmel! Nézzetek jól körül: mi mindent láttok!</i></p> <p>A belső képek megosztása érintéssel való szólításra = a fej tanítói megérintésével történik; a megosztott képek csukott szemmel való vizualizálása a többiek által.</p>	frontális, egyéni	<i>munkáltatás, megbeszélés</i>			1'
<p>II.2.6. Az idő vizsgálata az időre és múlására utaló szöveghelyek megkeresésével (válogató olvasással), értelmezésével. Az egymást kiegészítő észrevételek meghallgatása.</p>	frontális	<i>megbeszélés</i>	szöveg		1'

<p>II.2.7. A cselekmény vizsgálata válogató olvasással.</p> <p>A tanító kérdései</p> <p><i>Mivel töltik idejüket a lányok?</i> <i>Kiknek segítenek?</i> <i>Kik kértek tőlük segítséget?</i> <i>Hogyan kértek segítséget?</i></p>	frontális	<i>munkáltatás</i>		2'
<p>II.2.8. A főbb motívumok vizsgálata, értelmezése.</p>				
<p>II.2.8.1. A POSTALÁDA és a PIROS FAZÉK tartalmának megismerése, a levelek kézbesítése.</p> <p>A tanító elővesz egy addig rejtett helyen lévő nagy piros fazekat, egy szőke és egy barna hajú lányt arra kér, hogy a tündérrigólányok mozgását utánozva vigyék a tanári asztalon lévő postaládához, és ürítsék ki a postaládát. A ládában három nagy (zárt) borítékot találnak, ezeket a piros fazékba helyezve kézbesítik a csoportoknak. (A három nagy borítékban: kendő és levél van.) A borítékok tartalmára vonatkozó feltevések megfogalmazása, indoklása. A tanító kérdése: <i>Mit találunk vajon a borítékokban?</i> A feltevések megosztása indoklással.</p>	frontális	<i>beszélgetés, problematizálás</i>	piros fazék, borítékok papír postaláda	2'
<p>II.2.8.2. A kendő mint motívum értelmezése</p> <p>Borítékbontás, a KENDŐK elővétele a borítékokból.</p> <p>A tanító kérdései:</p> <p><i>Vajon melyik kendőt ki küldte?</i> <i>Miből gondoljátok?</i> <i>Szerintetek mit jelképeznek a kendők? Mit jelképeznek a lyukak?</i> <i>Vajon miért éppen kéknak, zöldnek, színesnek gondolja azokat az író?</i> <i>Milyen emlékek bújhatnak meg a kendőkben?</i></p>	frontális	<i>problematizálás</i>	kendők, levelek, papír postaláda	1'
<p>II.2.8.3. Képalpóztatás az emlékről csukott szemmel, a csoportkendő közös megérintésével, a kendőben rejlő emlékek elképzelésével. A belső kép szóbeli megfogalmaztatása.</p>	frontális	<i>megbeszélés</i>	kendő	1'

<p>II.2.8.4. A levél mint motívum értelmezése, félreproduktív szövegalkotás</p> <p>A LEVELEK elővétele</p> <p>A tanító kérdései:</p> <p><i>Mi állt a kendőkkel együtt érkezett levelekben?</i></p> <p><i>Mire szeretnének emlékezni a segítségkérők?</i></p> <p>A LEVELEK felnyitása - szövegemlék-felidézés szövegfoltozással</p> <p>A borítékokban lévő lyukas szövegek befoltozása a meseszöveg alapján a hiányzó szavak beírásával.</p> <p>1.csoport.</p> <p><i>Én egy öreg, kék roller vagyok, és bárhogyan is próbálom, mégsem emlékszem arra _____, ahol _____ a kerekeim. Lyukas az emlékem. Foltozzátok meg, kérve-kérlek, hadd juthasson eszembe _____, a _____.</i></p> <p>2.csoport.</p> <p><i>Én egy tölgyfa vagyok. Jó ideje próbálok visszaemlékezni arra, milyen volt körülöttem a _____, a _____, amikor még _____ voltam, és nem jut eszembe, semmi módon. Megnőttem, kiment a fejemből, üres, lyukas ott az emlékem, kérlek, segítsetek, foltozzátok meg!</i></p> <p>3. csoport.</p> <p><i>Én egy fiú vagyok, keresem az emlékeimben a _____, de nem találom. Nem emlékszem arra, hogy milyen volt, amikor _____ nekem _____.</i> Kérlek, foltozzátok meg az emlékeimet!</p> <p>A kiegészített szövegek felolvasása.</p>	<p>frontális</p> <p>csoportmunka</p>	<p><i>megbeszélés</i></p> <p><i>munkáltatás</i></p>	<p>levelek</p> <p>feladatlap</p>	<p>3'</p>
<p>II.2.8.5. Az emlékfoltozás mint motívum értelmezése</p> <p>A tanító kérdése:</p> <p><i>Miért lehetnek ezek az emlékek fontosak a levélírók számára?</i></p> <p>Emlékfoltozás</p> <p>Minden csoport húz egy-egy szövegrészletet, amit meg kell jeleníteniük</p>	<p>frontális</p> <p>csoportmunka</p>	<p><i>megbeszélés</i></p> <p><i>dramatizálás</i></p>	<p>szövegrészle-</p>	<p>3'</p>

<p>drámajátékkal. A többi csoport feladata az, hogy a bemutatott részletből rájöjjön, miről is van szó.</p> <p>A szövegrészletek:</p> <p>„... felvettek az utca porosából egy darabot, a házak színéből egy fuvintásnyit, s betették a piros fazékba, vitték magukkal...”</p> <p>„... fölvettek onnan egy hangyabolyt, betették a piros fazékba azt is, majd továbbindultak...”</p> <p>„... a két kislány fazékba gyűjtötte a repkedő énekhangokat, a puhaságot, a meleget...”</p>			tek kártyákon	
<p>II.2.9. A szöveg műfajának és a ráutaló nyelvezetnek a megfigyeltetése</p> <p>Tanítói problémafelvetés: mese vagy elbeszélés a történet. Igazolások keresése válogató olvasással a szövegből. Érvek/ellenérvek meghallgatása.</p>	egyéni	<i>problematizálás, megbeszélés</i>	szöveg (olvk.)	2'
III. Szintetizálás, reflektálás				
<p>III.1. Szintetizáló olvasás</p> <p>Szempon: a számukra valamiért fontos részek aláhúzása.</p>	egyéni	<i>munkáltatás</i>	szöveg	2'
<p>III.2. Szöveghangosítás sajátosan alkalmazott apasztó-dagasztó olvasással: a tanítói felolvasásba az egyénileg aláhúzott szöveghelyeken való bekapcsolódással.</p>	egyéni	<i>munkáltatás</i>	szöveg	2'
<p>III.3. Szubjektív reflektálás a történetre</p> <p>Beszélgetés az aláhúzott részecről.</p>	frontális	<i>beszélgetés</i>		1'
IV. Az óra témájára való visszacsatolás				

<p>IV.1. A házi feladat kijelölése</p> <p>A szöveg újraolvasásával, újragondolásával a legfontosabb mondat/gondolat kiemelése/megfogalmazása; színes papírcsíkokon való rögzítése. A papírcsíkot a gyerekek magukkal hozzák a következő órára, és óra előtt rögzítik gyurmaragasztóval a táblán; így a következő órán megismerik egymás emlékmorzsáit, gondolatait a szöveggel kapcsolatban, és folytatják a beszélgetést az <i>Emlékfoltozók</i>ról.</p>	frontális	<i>közlés</i>		0,5'
<p>IV.2. Könyvajánlás</p> <p>Az író meséjét tartalmazó könyv bemutatása, olvasmányélmények szerzésére és a(z iskolai) könyvtárból való kölcsönzésre biztatás.</p>	frontális	közlés	Máté Angi <i>Az emlékfoltozók</i> c. könyve	0,5'
<p>IV.3. Választható feladat(ok) a következő órá(k)ra</p> <p>A gyerekek feladatlapon megkapják a választható feladatokat, és az osztályfaliújságon is megtalálják azokat. Dolgozhatnak párban vagy 3-4 fős csoportokban, de egyedül is. Több feladat is választható, több teambe is bekapcsolódhat egy ember.</p> <ul style="list-style-type: none"> - minikutatás: információgyűjtés Máté Angiról és műveiről, felkészülés az információk megosztására [javasolt forrás: Lovász Andrea (szerk.): Navigátor] - saját vagy kölcsönzött Máté Angi-könyvek gyűjtése, behozatala, könyvkiállítás előkészítése - az <i>Emlékfoltozók</i> c. könyv illusztrációinak reflexiója, minikutatás a könyvek illusztrátorával kapcsolatban - Máté Angi egyéb meséi - olvasmányélmények szerzése és felkészülés a megosztásukra - kedvenc szövegrészek, idézetek gyűjtése az órán feldolgozott vagy egyénileg olvasott mesé(k)ből, felkészülés értelmes és kifejező hangosításukra, a választás indoklására 	frontális	közlés	feladatlapon	0,5'

<ul style="list-style-type: none"> - a kedvenc Máté Angi mesém - felkészülés a szöveg kifejező hangosításra vagy mesemondásra - meseillusztráció készítése az órán feldolgozott vagy egyénileg olvasott Máté Angi-mesékhez - rejtvények, feladványok készítése, apróhirdetések alkotása a feldolgozott mese alapján - mese- vagy könyvajánlás írása az osztályfaliújság számára / az osztály- vagy iskolaújságban való megjelentetés céljából - önálló mese írása az osztály mint olvasóközönség számára - emlékfoltozás – saját lyukas emlék befoltozása, felkészülés a „befoltozott” emlék és a befoltozás módjának megosztására 				
<p>V. Értékelés a tevékenységekben való részvétel intenzitása, a szövegről való gondolkodás elmélyültsége, az együttműködés, együttgondolkodás és a megosztás sikeressége alapján.</p>	frontális	közlés	(szempontok)	0,5'

Kiterjesztés

A következő óra: emlék- és élménymorzsza-gyűjtögetés – az értelmezés elmélyítése, készség-és képességfejlesztés. A fontos mondatok, gondolatok reflektálása; a szöveg továbbgondolása.

A továbbgondolás lehetséges kérdései:

Vajon a lányok minden lyukas emléket befoltoznak? / Indoklás.

Hogyan foltozzák be a lyukas emlékeket a lányok?

Miért éppen a padláson foltozzák be a hiányos emlékeket

Hogyan juttatják vissza a megfoltozott emlékeket a lányok a tulajdonosuknak?

Történik-e bármiféle változás a segítségkérők életében, miután a lányok befoltozzák a lyukas emlékeiket?

Hogyan érezheti magát az, akinek befoltozták a lyukas emlékeit?

Hogy képzelitek el a lányok következő napját?

Kik fordulhatnak/fordulhattak még a lányokhoz? - Mely emlékeikre szerettek volna emlékezni?

Vajon a lányoknak is vannak hiányos emlékeik? - Ők kikhez fordulhatnak segítségül?

Milyen érzések tölthetik el a lányokat munka közben

Könnyű vagy nehéz feladat a hiányzó emlékek felkutatása? / Indoklás.

A két óra között: a tanító tájékozik a választott feladatokról, és ezek függvényében építi fel a következő órá(ka)t.